

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตร ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ จากนโยบายของรัฐและข้อกำหนดที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เช่นเดียวกัน จะแสดงให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญตลอดจนความจำเป็นในการอนุรักษ์ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งในบรรดาศิลปวัฒนธรรมที่เป็นมรดกของชาตินั้น คนตรี ถือได้ว่าเป็นศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญแขนงหนึ่ง ที่ยังคงคุณค่าแห่งความเป็นไทยได้อย่างแท้จริง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 1)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษาการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ การจัดการศึกษา ทั้ง การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคมให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชน มีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชนให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ให้เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ โดยกำหนดจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมาย

และกรองทิศทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีระดับโลก พร้อมกันนี้ได้ปรับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้แก่ท้องถิ่นและสถานศึกษาได้มีบทบาทและส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น (สำนักนายกรัฐมนตรี. 2542 : 1)

นอกจากนั้นแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ได้ชี้ให้เห็นถึง ความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพในสังคมไทยให้มีคุณธรรม และมีความรอบรู้อย่างเท่าทัน ให้มีความพร้อมทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง แนวการพัฒนาดังกล่าวมุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะ ทักษะและความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549 : 1)

ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย ให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 1)

จากการค้นพบในการวิจัยและติดตามผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ผ่านมา ประกอบกับข้อมูลจากแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เกี่ยวกับแนวการพัฒนาคนในสังคมไทย และจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนสู่ศตวรรษที่ 21 จึงเกิดการทบทวนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีความเหมาะสม ชัดเจน ทั้งเป้าหมายของหลักสูตรในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมายสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นทิศทางการจัดทำหลักสูตร การเรียนการสอนในแต่ละระดับ นอกจากนี้ได้กำหนดโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐานของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในแต่ละชั้นปีไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเปิดโอกาสให้สถานศึกษา

เพิ่มเติมเวลาเรียนได้ตามความพร้อมและจุดเน้น อีกทั้งได้ปรับกระบวนการการวัดและการประเมินผลผู้เรียน เกณฑ์การจบการศึกษาแต่ละระดับ และเอกสารแสดงหลักฐานทางการศึกษา ให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และมีความชัดเจนต่อการนำไปปฏิบัติ (แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) เอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธราช 2551 นี้ จัดทำขึ้นสำหรับท้องถิ่นและสถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีคุณภาพด้านความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ได้ทิศทางการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) กำหนดขึ้นบนพื้นฐานการเสริมสร้างทุนของประเทศทั้งทุนทางสังคม ทุนเศรษฐกิจ และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เข้มแข็งอย่างต่อเนื่องยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และอัญเชิญ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางการปฏิบัติ เพื่อมุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ดังยุทธศาสตร์พัฒนาคนและสังคมไทย จึงให้ความสำคัญลำดับสูงกับการพัฒนาคุณภาพคน เนื่องจากคนเป็นทั้งเป้าหมายสุดท้ายที่จะได้รับผลประโยชน์และผลกระทบจากการพัฒนา ซึ่งคนไทยกำลังประสบปัญหาวิกฤตด้านนิยม จริยธรรม และพฤติกรรม เชื่อมโยงถึงการดำรงชีวิต ความประพฤติ ความคิด ทักษะและคุณธรรมของคนในสังคม เป็นผลกระทบจากการล้นไหลของวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้าสู่ประเทศไทย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนยังไม่สามารถคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ประกอบกับสถาบันทางสังคม อาทิ สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษามีบทบาทน้อยลงในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และพัฒนาศักยภาพคนไทย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ครอบครัว มีความเปราะบาง อัตราการหย่าร้างสูงขึ้นจาก 4.4 คู่ต่อพันครัวเรือนในปี 2544 เป็น 5.0 คู่ต่อพันครัวเรือนในปี 2548 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549 : 50)

สถานศึกษา ให้ความสำคัญการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนไม่มากเท่าที่ควร สถาบันศาสนา ยังใช้ประโยชน์จากศาสนสถานและบุคลากรทางศาสนาซึ่งมีอยู่มากมายไม่เต็มที่ และขาดความสอดคล้องกับภาวะปัจจุบัน อย่างไรก็ตามประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายโดดเด่น และระบบความสัมพันธ์ที่เป็นวัฒนธรรมและเป็นรากฐานในการสร้าง

ความเข้มแข็งให้สังคมไทย และเป็นตาข่ายนิรภัยทางสังคม รวมทั้งภูมิปัญญาไทยที่มีการสั่งสม สืบทอดและรักษาไว้อย่างรู้คุณค่า มีปราชญ์และผู้รู้ที่กระจายอยู่ทั่วประเทศกว่า 1.7 ล้านคน หาก ยังมีการถ่ายทอด สืบค้น ถอดความรู้ รวบรวม พัฒนาและนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นระบบ น้อย แต่ถ้าเราเร่งผลักดันให้การค้นหาเด็กที่มีอัจฉริยภาพด้านต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สูงขึ้นและพัฒนาศักยภาพให้มีความเป็นเลิศทั้งในด้านความรู้และคุณธรรม โดยส่งเสริมให้ ครอบครัวสามารถเข้าถึงสันตนาการเชิงสร้างสรรค์และกิจกรรมศิลป์ต่าง ๆ ที่จัดขึ้นใน โรงเรียน และชุมชน พัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมให้คนไทยได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สามารถ เข้าถึงแหล่งความรู้ทั้งที่เป็นวิทยาการสมัยใหม่ วัฒนธรรมและภูมิปัญญา ที่มุ่งสร้างวัฒนธรรม การเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมให้จัดการเรียนรู้ในหลากหลายรูปแบบ และปรับสภาพแวดล้อม ให้เอื้ออำนวยกับการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ พัฒนารูปแบบและหลักสูตรการเรียนรู้ตลอด ชีวิต ที่สอดคล้องกับสภาพของเมืองและชุมชน พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ ความ ต้องการของท้องถิ่น โดยสำรวจความต้องการของผู้เรียน จัดหลักสูตรที่มุ่งให้ปราชญ์ ผู้รู้ใน พื้นที่เป็นผู้สอน มีหลักสูตรสำหรับผู้ประกอบการเรียนรู้เพื่อให้เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น นักการศึกษา ผู้ฝึกกีฬา ผู้นำเยาวชน บรรณารักษ์ห้องสมุด ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ อาสาสมัครและ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปวัฒนธรรม เช่นดนตรีพื้นบ้าน เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549 : 50)

เนื่องจากดนตรีเป็นศิลปวัฒนธรรมที่สามารถถ่ายทอดขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะดนตรีอันเป็นศิลปะ พื้นบ้าน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์อันทรงคุณค่าของสังคมนั้น ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 11) คงจะไม่มีใครที่จะปฏิเสธได้ว่า ดนตรีพื้นบ้าน ไม่ใช่เป็นมรดกอันล้ำค่าทางวัฒนธรรม เราทุกคนทราบคืออยู่แล้วว่าศิลปวัฒนธรรมทางด้านดนตรี คือเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ชั้น ลำคัญ ที่แสดงออกถึงความสำคัญของกลุ่มชนหรือชุมชนที่ทุกคนจะควรหวงแหนเอาไว้ ดนตรี พื้นเมืองหรือดนตรีพื้นบ้านมีหลายชนิดด้วยกัน เช่น โปงลาง แคน โหวด พิณ กลองตุ้ม กลอง แต่ กลองกะเบือ กลองหาง ฆ้อง พางฮาด หมากกับแก็บ ฉิ่ง ฉิ่ง ซอ กระจับปี ปี่ภูไท

ปี่ภูไทเป็นเครื่องดนตรีที่มีลักษณะหน้าตาแปลกชิ้นหนึ่งของชาวภูไท มีขนาดเล็ก น่ารัก และเสียงก็สดใสไพเราะยิ่ง เมื่อคุณลักษณะภาพรวมทั่วไปของปี่ภูไทคือปี่เป็นเครื่องดนตรี ผสมระหว่างแคน กล่าวคือตัวปี่ทำมาจาก ไม้เสี้ยหรือ ไม้กู่แคน ซึ่งลำเนียงผู้ไทออกเสียงเป็น “ไม้เสี้ย” เนื่องจากปี่นี้ทำมาจาก ไม้กู่แคนซึ่งเปรียบเสมือนเป็นลูกของแคน บางที่จึงเรียกปี่นี้ว่า “ปี่ลูกแคน” เพราะการเก็บปี่ไว้บนหัวแคนหรือส่วนปลายสุดของแคน แต่ชาวผู้ไทเรียกแต่เพียง

“ปี่” เป็นที่หมายรู้กัน ที่เรียกปี่เข้าใจว่าเรียกตามลักษณะของเครื่องดนตรีและเสียงที่ได้ยิน ปี่เป็นเครื่องดนตรีที่ไม่เหมาะที่เล่นคนเดียว เพราะขาดเสียงประสานในองค์ประกอบหนึ่งนั่นคือ “แคน” กับอีกประการหนึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่กินลม แม้จะเป่าได้ทั้งลมออกและลมเข้าก็ตาม จึงเหมาะที่จะนำไปผสมกับเครื่องดนตรีอื่น เมื่อประสานกันเข้าแล้วจะให้เสียงที่ไพเราะเหมาะสมยิ่งขึ้น เมื่ออยู่ในวงดนตรีพื้นเมืองมีนิสัยที่จะไม่ดำเนินทำนองตรง ๆ กัน แต่กลับพลิกแพลงวรรคตอนให้เย็นช้อยออกไปกว่าเครื่องดนตรีอื่น ๆ ทำให้เคาะจังหวะตามลำปาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเวลาเป่าทำนองลายผู้ไทน้อย (คีตมายเนอร์) โอกาสในการเป่าปี่ก็ขึ้นอยู่กับเครื่องดนตรีอื่น ๆ เช่น แคน พิณ และซอ ซึ่งนิยมเป่าเดินและบ้านยามค้าคินเพื่อไปหาควยสาวตามบ้านต่าง ๆ และที่สำคัญคือเป่าเข้าวงประกอบการลำผู้ไท และการฟ้อนผู้ไท

ปี่ผู้ไทเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านที่เกิดจากกลุ่มคนในท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา เริ่มต้นจากผู้ใดเป็นคนเริ่มบรรเลงไม่เป็นที่ปรากฏ แต่เป็นที่แน่นอนว่าสมัยก่อนไม่มีมหรสพให้ความสุขความบันเทิงเหมือนปัจจุบัน คนในท้องถิ่นจึงใช้ความสามารถ ปฏิภาณ คิดสร้างเครื่องดนตรีและวิธีการบรรเลง เพื่อให้เกิดความบันเทิงในกลุ่มของตน การทำปี่ผู้ไทนำไม้เสี้ยนน้อยมาตัดออกเป็นท่อนเอาเพียงปี่องเดียว (หัวปี่) โดยด้านบนให้เหลือข้อปี่องเอาไว้ ส่วนด้านล่างให้ตัดข้อปี่องทิ้งให้เป็นปลายแหลมใช้มีดเปิดปลายปี่ให้เป็นเรียวแหลมยาวประมาณ 6 – 7 ซม. ความยาวปี่ประมาณ 35.7 ซม. ด้านบนที่มีปี่อง (หัวปี่) ใช้มีดเจาะเป็นช่องสี่เหลี่ยมผืนผ้าสำหรับเป็นที่สอดลิ้นทองเหลืองแล้วทำการเจาะรูไม้ตรงแรกที่เจาะ คือรูต่ำสุด โดยเทียบเสียงจากแคน (เสียง ลา) ต่อจากนั้นก็เทียบเสียง ที โด เร ตามลำดับ แต่ในทางปฏิบัติแล้วช่างมีความชำนาญมากสามารถคำนวณระยะตำแหน่งที่เจาะรูไม้ได้ แล้วจึงเทียบกับเสียงแคนที่หลัง แต่ถ้าเสียงปี่ไม่เข้ากับเสียงแคนช่างก็จะใช้เหล็กชี้เจาะเพื่อเลื่อนตำแหน่งรูไม้ เพื่อให้เสียงปี่นั้นเข้ากับเสียงของแคนเพื่อบรรเลงร่วมกัน ต่อมาได้มีการรวมแสดงด้วยกับวงดนตรีพื้นบ้านผู้บรรเลงและผู้แสดงฝึกหัดจนชำนาญ ลักษณะของปี่ผู้ไทมีขนาดเล็กน่ารัก เสียงก็สดใสไพเราะการบรรเลงปี่ผู้ไทจะนิยมบรรเลงคู่กันกับแคน เพราะว่ปี่ผู้ไทเป็นเครื่องดนตรีที่พัฒนามาจากแคนเมื่อบรรเลงคู่กันก็จะได้เสียงประสานที่ไพเราะ โดยที่เสียงแคนเป็นเสียงต่ำช่วยอู้ม (เป็นเสียงคอร์ค) ส่วนปี่ผู้ไทเป็นเสียงเม โลดี้ (เป็นเสียงทำนอง) เพื่อให้การแสดงออกมามีระเบียบเป็นแบบแผนแล้วพัฒนามาเป็นบทเพลงพื้นบ้านที่ชื่อว่า รำผู้ไท โดยมีเครื่องดนตรีพื้นบ้านที่มีชื่อว่า ปี่ผู้ไท เป็นเครื่องดนตรีที่โดดเด่นในบทเพลงนี้

รำผู้ไท เป็นการรำฟ้อนและการแสดงประเภทเล่นเป็นเรื่องในอดีต ส่วนการดำเนินในบทเพลงก็ยังใช้ปี่ผู้ไทเป็นตัวนำในการดำเนินของบทเพลงรำผู้ไท จากอดีตจนถึงปัจจุบัน แม้ว่า

แต่ละท้องถิ่นจะมีทำนองและเนื้อร้องแตกต่างกันแต่ก็มีคุณค่า นอกจากให้ความเพลิดเพลินแล้วยังให้ข้อคิดคติธรรมที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตเช่นเดียวกัน ส่วนการแสดงรำภูไทเป็นการแสดงออกที่งดงามสร้างอารมณ์บันเทิงใจให้แก่ผู้คนในยามเหน็ดเหนื่อยจากการต่อสู้เพื่อการดำรงชีวิต การฟ้อนรำภูไทและการบรรเลงเครื่องดนตรีปี่ภูไท จึงเสมือนอาหารใจทั้งในยามมีความสุขและยามมีความท้อแท้ห่อหุ้มใจ เมื่อได้เห็น ได้บรรเลง ได้ฟ้อนรำ ความงามสิ่งบันเทิงต่าง ๆ ก็สามารถปลอบประโลมให้เกิดกำลังใจได้ ทั้งหมดนี้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสืบสานและอนุรักษ์ไว้

อย่างไรก็ตาม การศึกษาและพัฒนากระบวนการถ่ายทอดดนตรีพื้นบ้าน การเป่าปี่ภูไทให้เกิดขึ้นกับคนรุ่นหลัง โดยเฉพาะที่อยู่ในวัยเรียนยังประสบปัญหา เนื่องจากโรงเรียนขาดครูที่มีความสามารถทางด้านดนตรีพื้นเมืองหรือดนตรีประจำท้องถิ่น เมื่อมีการสำรวจปัญหาและความต้องการระหว่างกรรมการสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง ตัวแทนนักเรียน พบว่าปัญหาดังกล่าวสามารถแก้ไขได้ เนื่องจากในชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นการเป่าปี่ภูไท คือนายเหมม ศรีกำพล ยินดีที่จะถ่ายทอดให้

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากระบวนการถ่ายทอดดนตรีพื้นบ้านปี่ภูไท โดยการพัฒนากระบวนการถ่ายทอดดนตรีพื้นบ้านปี่ภูไท ของนายเหมม ศรีกำพล เพื่อจะพัฒนาวิธีการถ่ายทอดการบรรเลงเครื่องดนตรีพื้นบ้านปี่ภูไท ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่คนรุ่นหลังได้ศึกษาและอนุรักษ์ไว้คงอยู่ได้แสดงออกถึงดนตรีพื้นบ้านปี่ภูไทกับการแสดงรำภูไทสืบจากอดีตถึงปัจจุบัน

คำถามการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมาของดนตรีพื้นบ้านปี่ภูไทเป็นอย่างไร
2. การพัฒนากระบวนการถ่ายทอดดนตรีพื้นบ้านปี่ภูไท โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นมีกระบวนการเป็นอย่างไร
3. ผลการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านปี่ภูไทมีผลในระดับใด
4. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้เรื่องดนตรีพื้นบ้านปี่ภูไทอยู่ระดับใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดดนตรีพื้นบ้านปี่ภูไท โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. เพื่อการพัฒนากระบวนการถ่ายทอดดนตรีพื้นบ้านปี่ภูไท

3. เพื่อศึกษาผลการประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนรู้คนตรีพื้นบ้านปี่ภูไท

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยในครั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายประกอบไปด้วย

1.1 ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นปี่ภูไท จำนวน 1 คน

1.2 ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้ศิลปะของ โรงเรียนศรีภูคหว้าเรืองเวทย์

จำนวน 1 คน

1.3 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 10 คน

1.4 ผู้ปกครองนักเรียนกลุ่มนาฏศิลป์ปี่ภูไท จำนวน 5 คน

1.5 คณะครูสาระศิลปะ โรงเรียนเรียนศรีภูคหว้าเรืองเวทย์ จำนวน 3 คน

1.6 คณะกรรมการ โรงเรียนศรีภูคหว้าเรืองเวทย์ จำนวน 5 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ โดยใช้สาระสำคัญตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระศิลปะดังนี้

มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระช้นชม และ ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และ วัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้เนื้อหาคนตรีพื้นบ้านปี่ภูไท

3. ขอบเขตด้านพื้นที่วิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้พื้นที่วิจัย ได้แก่ โรงเรียนศรีภูคหว้าเรืองเวทย์ และชุมชนบ้าน ภูคหว้า ตำบลภูคหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการวิจัย ภาคเรียนที่ 1/2554

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนากระบวนการถ่ายทอดดนตรีพื้นบ้านปี่ภูไท หมายถึง การพัฒนาองค์ประกอบ ได้แก่ การฟัง การเป่าตัวโน้ต การอ่านตัวโน้ต และการปฏิบัติเครื่องดนตรีของกระบวนการถ่ายทอดดนตรีพื้นบ้านปี่ภูไท ครบถ้วนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง โรงเรียนที่เปิดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใช้ในการวิจัยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง แบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ความสามารถของนักเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง กระบวนการถ่ายทอดดนตรีพื้นบ้านปี่ภูไท ซึ่งเป็นแบบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก

ปี่ภูไท หมายถึง เครื่องดนตรีพื้นบ้านประเภทเป่าคล้ายขลุ่ยแต่มีขนาดเล็กมาก 2-3 เท่าของแคน

ทักษะพื้นฐานทางดนตรี หมายถึง ทักษะความสามารถความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ ความคุ้นเคย ในด้านการปฏิบัติเกี่ยวกับ การฟัง การเป่า การอ่าน และการปฏิบัติเครื่องดนตรี

การฟัง หมายถึง ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ หรือความคุ้นเคยในด้านการปฏิบัติเกี่ยวกับการฟัง การจำแนกคุณสมบัติของเสียง ใน 4 คุณลักษณะต่อไปนี้

1. การจำแนกความดัง-เบาของเสียง หมายถึง ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ ในการจำแนกเสียงสองเสียงที่มีความเข้มขึ้นหรือความดังของเสียงต่างกัน ได้ โดยการฟังเสียงปี่ภูไทที่เป่าต่อกันสองเสียงความยาวเสียงเท่ากันต่างความดัง-เบาของเสียงต่างกัน
2. การฟังจำแนกความสั้น-ยาวของเสียง หมายถึง ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ ในการจำแนกเสียงสองเสียงที่มีระยะเวลาในการเกิดหรือการดังสั้น-ยาวต่างกัน ได้ โดยการเป่าปี่ภูไท 2 เล่าพร้อมกัน แต่หยุดไม่พร้อมกัน
3. การฟังจำแนกเสียงเครื่องดนตรี หมายถึง ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ ในการฟังเสียงเครื่องดนตรี โดยที่มีได้เห็นเครื่องดนตรีแล้วสามารถบอกได้ว่าเป็นเครื่องดนตรีประเภทใด ได้แก่ ดิด สี ดี และเป่า รวมทั้งสามารถบอกได้ว่ามีชื่อเรียกว่าอย่างไร
4. การเป่า หมายถึง ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ หรือความคุ้นเคยในด้านการปฏิบัติเกี่ยวกับการเป่า การจำแนกคุณสมบัติของการเป่าความชำนาญ 2 คุณลักษณะดังนี้
 - 4.1 การเป่าเสียงแบบยาว หมายถึง ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ ในการเป่าเสียงตัวโน้ตให้ได้เป็นเวลานานที่สุด แบบคงที่ตลอด
 - 4.2 การเป่าเสียงแบบสั้น หมายถึง ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ ในการเป่าเสียงตัวโน้ตด้วยความถี่สูง โดยการเปลี่ยนตัวโน้ตไปตามความถี่นั้น ๆ

การอ่านตัวโน้ต หมายถึง ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับ สัญญลักษณ์ทางดนตรี ได้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ตามคุณลักษณะ 4 คุณลักษณะดังนี้

1. คำตัวโน้ต หมายถึง ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ ในการแปลความหมายของตัวโน้ต ตัวกลม ตัวขาว ตัวดำ ตัวเข็บบัดหนึ่งชั้น บนบรรทัด 5 เส้น หรือบนโน้ตที่กำหนดให้ได้ อย่างถูกต้องสมบูรณ์

2. ตำแหน่งของตัวโน้ต หมายถึง ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ ในการแปลความหมายของตัวโน้ต ตัวกลม ตัวขาว ตัวดำ ตัวเข็บบัดหนึ่งชั้น ที่ทับบนและระหว่างเส้นของบรรทัด 5 เส้น หรือบนโน้ตที่กำหนดให้ได้ อย่างถูกต้องสมบูรณ์

3. เครื่องหมายต่าง ๆ หมายถึง ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ ในการแปลความหมายของเครื่องหมาย โยงเสียง ตัวหยุดตัวกลม ตัวขาว ตัวดำ ตัวเข็บบัดหนึ่งชั้น และตัวปะจูด ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์

4. การอ่านโน้ตอัตราจังหวะธรรมดา หมายถึง การที่ผู้ปฏิบัติสามารถอ่านโน้ตที่มีเครื่องหมายกำหนดจังหวะ ี่ ๆ สามสี่ ได้อย่างสมบูรณ์ถูกต้อง

การปฏิบัติเครื่องดนตรี หมายถึง ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ และปฏิบัติได้ถูกต้องมีประสิทธิภาพ ตามคุณลักษณะย่อยของการปฏิบัติเครื่องดนตรี 1 คุณลักษณะดังนี้

1. เทคนิค (เฉพาะเครื่อง) ถูกต้อง หมายถึง ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ ในการปฏิบัติเครื่องดนตรีแต่ละชนิด ได้อย่างถูกต้องตามประเภทของเครื่องดนตรี ตั้งแต่การหยิบจับ และการใช้ อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเคลื่อนไหวสัมผัสเครื่องดนตรี ทำทางารนั่ง การยืน ปฏิบัติ โดยปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของท้องถิ่นให้ชนรุ่นหลังได้เห็นคุณค่าศิลปะ(ดนตรีพื้นบ้าน) มีความภูมิใจในวัฒนธรรมของคน

2. เป็นแนวทางการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนดนตรีพื้นบ้านปี่ภูไท สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 โรงเรียนศรีภูคว่าเรืองเวทย์

3. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนที่สนใจการสอนทางดนตรีพื้นบ้านปี่ภูไท และครูผู้สอนดนตรีตามโรงเรียนทั่วไปที่ไม่ได้วุฒิการศึกษามาทางดนตรี โดยตรงสามารถใช้ การพัฒนากระบวนการถ่ายทอดดนตรีพื้นบ้านปี่ภูไท เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การปฏิบัติจริงในชั้นเรียน